

INFRASTRUKTURA ZA PROSTORSKE INFORMACIJE V EVROPI

(INSPIRE – INFRASTRUCTURE FOR SPATIAL INFORMATION IN EUROPE)

Tomaž Petek

O pobudi Evropske komisije za vzpostavitev infrastrukture za prostorske informacije v Evropski skupnosti je bilo doslej že posredovanih nekaj informaciji. V tem prispevku pa bi želel bralce Geodetskega vestnika seznaniti s samim besedilom direktive INSPIRE, ki je v postopku sprejemanja v organih Evropske skupnosti. Ta trenutek je končan postopek prvega branja pred Evropskim parlamentom. Svet ministrov za okolje je na zasedanju junija letos sprejel odločitev o političnem konsenzu o besedilu predloga direktive v prvem branju. V mesecu novembru je bilo oblikovano tudi skupno stališče Sveta EU do besedila direktive in do posameznih amandmajev Evropskega parlamenta. Opravljena je bila tudi lingvistična primerjava besedil v vseh uradnih jezikih evropske skupnosti. V nadaljevanju povzemam nekaj ključnih delov iz osnutka besedila direktive INSPIRE.

Osnutek direktive Evropskega Parlamenta in Evropskega Sveta, (INSPIRE) COM(2004) 516, določa splošna pravila za vzpostavitev infrastrukture za prostorske informacije v Skupnosti za namene okoljskih politik Skupnosti ter politik ali dejavnosti, ki lahko vplivajo na okolje. Infrastruktura za prostorske informacije v Skupnosti temelji na infrastrukturah za prostorske informacije, ki jih vzpostavijo in upravljajo države članice.

Najprej so v direktivi pojasnjeni posamezni pojmi, ki so uporabljeni v besedilu, kot so: večuporabnost, prostorski podatki, podatkovne baze, storitve, geoinformacijska infrastruktura, metapodatki, javna uprava in podobno.

Direktiva se nanaša na prostorske podatke, ki:

- a) se nanašajo na območje države članice;
- b) so v elektronski obliki;
- c) so v lasti ali imajo nad njimi pooblastila naslednji:
 - (i) organ javne uprave;
 - (ii) tretja stranka, ki ji je bil omogočen dostop do omrežja;
- d) se nanašajo na eno ali več vsebin iz prilog I, II ali III,
- e) predstavljajo izvirno verzijo zbirke prostorskih podatkov.

Države članice direktiva obvezuje, da zagotovijo, da se metapodatki izdelajo za zbirke prostorskih podatkov in z njimi povezane storitve, ki ustrezajo vsebinam iz prilog od I do III, ter da se ti metapodatki sprti vzdržujejo. Države članice morajo pripraviti metapodatkovne opise za podatke

iz priloge 1 in 2 v dveh letih ter za podatke iz priloge 3 v petih let po sprejemu izvedbenih predpisov. Izvedbeni predpisi pa bodo sprejeti 2 leti oz. 5 let po uveljavitvi direktive. Izvedbeni predpisi, ki določajo tehnične dogovore za medopravilnost, se sprejmejo v postopku komitologije. Predvidena je ustanovitev odbora (Committee), ki bo koordiniral izvajanje določb direktive.

Izvedbeni predpisi bodo opredelili naslednje vidike prostorskih podatkov:

- a) skupne sisteme enotnih identifikacijskih označb za prostorske objekte, v katere se lahko vključijo identifikacijske označbe iz obstoječih nacionalnih sistemov;
- b) razmerje med prostorskimi objekti;
- c) glavne značilnosti in ustrezne večjezične slovarje, ki lahko vplivajo na okolje in jih ponavadi potrebujejo politike;
- d) informacije o časovni dimenziji podatkov;
- e) dopolnjevanje podatkovne baze (vzdrževanje podatkov).

Države članice zagotovijo, da so vse informacije, vključno s podatki, kodami in tehničnimi razvrstitvami, potrebnimi za skladnost z izvedbenimi predpisi, dostopne organom javne uprave ali tretjim osebam v skladu s pogoji, ki ne omejujejo njihove uporabe za ta namen. Navaja tudi potrebo usklajevanja vsebin na mejah držav. Države članice vzpostavijo in upravljajo tudi omrežje storitev za zbirke prostorskih podatkov in z njimi povezanih storitev, za katere so bili ustvarjeni metapodatki v skladu s to direktivo:

- a) storitve iskanja, ki omogočajo iskanje zbirk prostorskih podatkov in storitev na podlagi vsebine ustreznih metapodatkov ter prikazovanje vsebine metapodatkov;
- b) storitve pregledovanja (vpogleda), ki omogočajo vsaj prikazovanje, krmarjenje, povečanje/pomanjšanje, premikanje, pregled ali prekritje vidnih zbirk prostorskih podatkov ter prikazovanje napotkov in vseh ustreznih vsebin metapodatkov;
- c) storitve prenosa, ki omogočajo prenos na strežnik, kopijo zbirk prostorskih podatkov ali njihovih delov ter, kadar je izvedljivo, neposredni dostop;
- d) storitve preoblikovanja (transformiranja), ki omogočajo spreminjanje zbirk prostorskih podatkov z namenom doseganja medopravilnosti;
- e) storitve, ki omogočajo dostop do storitev v zvezi s prostorskimi podatki.

Države članice zagotovijo takšne tehnične možnosti, da bodo navedene storitve na voljo na zahtevo tudi tretjim osebam.

Države članice lahko omejijo dostop do podatkov v primeru zaupnosti postopkov organov javne oblasti, če tako zaupnost predvideva zakon, v primeru, da bi z objavo ogrozili mednarodne odnose, javno varnosti ali državno obrambo, v primerih izvajanja sodnega postopka, ter še v nekaterih posebej določenih primerih.

Države članice zagotovijo, da so storitve iskanja javnosti dostopne brezplačno ter da so storitve vpogleda in pregledovanja po pravilu brezplačne. Vendar pa v primerih, kadar so pristojbine ali licence bistveni predpogoj za vzdrževanje zbirk prostorskih podatkov in storitev, povezanih z njimi, lahko države članice uvedejo plačevanje ali licenčno politiko tudi v primerih, ko gre za

storitev pregledovanja prostorskih podatkov ali storitev. Podatki, dostopni preko navedenih storitev, so lahko v obliki, ki preprečuje njihovo ponovno uporabo za komercialne namene.

Komisija vzpostavi in upravlja INSPIRE geoportal na ravni Skupnosti. Države članice prek INSPIRE geoportala Skupnosti ponudijo dostop do storitev v zvezi s prostorskimi podatki. Države članice lahko ponudijo tudi dostop do navedenih storitev prek svojih lastnih točk dostopa.

Vsaka država članica sprejme ukrepe za souporabo zbirk prostorskih podatkov in z njimi povezanih storitev med organi javne uprave. Tovrstni ukrepi omogočajo, da si organi javne uprave in organi Skupnosti pridobijo dostop do zbirk prostorskih podatkov in z njimi povezanih storitev ter izmenjujejo in uporabljajo te zbirke in storitve za naloge javnega značaja, ki imajo lahko vpliv na okolje.

Države članice zagotovijo določitev ustreznih struktur in mehanizmov za usklajevanje potreb vseh, ki jih zanima infrastruktura za prostorske informacije. Te strukture med drugim usklajujejo potrebe uporabnikov, proizvajalcev, ponudnikov storitev z dodano vrednostjo in usklajevalnih teles v zvezi z ugotavljanjem ustreznih zbirk podatkov, uporabniških potreb, zagotavljanjem informacij o obstoječih praksah in zagotavljanjem povratnih informacij o izvajanju te direktive. Komisija je odgovorna za usklajevanje infrastrukture za prostorske informacije iz te direktive v Skupnosti na ravni Skupnosti, v ta namen pa ji pomagajo ustrezne organizacije in zlasti Evropska agencija za okolje. Vsaka država članica določi točko za stike, običajno organ javne uprave, odgovorno za stike s Komisijo v zvezi s to direktivo.

Izvedbeni predpisi iz te direktive ustrezno upoštevajo standarde, ki so jih sprejeli evropski organi za standardizacijo v skladu s postopkom iz Direktive 98/34/ES, in mednarodne standarde.

Poročanje komisiji se v državah članicah izvaja vsaka tri leta po sprejemu direktive. Komisiji pomaga odbor. Komisija Evropskemu parlamentu in Svetu predstavi poročilo o uporabi te direktive, ki med drugim temelji na poročilih držav članic v času do 7 let po dnevu začetka veljavnosti, nato pa na vsakih šest let. Države članice sprejmejo zakone, predpise in upravne določbe, potrebne za uskladitev s to direktivo, v roku 3 let po dnevu začetka veljavnosti.

V prilogah direktivi so navedeni naslednji prostorski podatki:

PRILOGA I

1. Referenčni koordinatni sistemi
2. Geografska koordinatna mreža
3. Zemljepisna imena
4. Administrativne enote
5. Prometna omrežja
6. Hidrografija
7. Zavarovana območja

PRILOGA II

1. Digitalni model višin
2. Naslovi
3. Zemljiškokatastrske parcele
4. Pokrovnost tal
5. Ortofoto
6. Geologija

PRILOGA III

1. Statistični okoliši
2. Stavbe
3. Tla
4. Namenska raba tal
5. Zdravje in varnost prebivalstva
6. Gospodarska javna infrastruktura
7. Naprave in objekti za monitoring okolja
8. Proizvodni in industrijski objekti in naprave
9. Objekti in naprave za kmetijstvo in ribogojstvo
10. Porazdelitev prebivalstva – demografski podatki
11. Območja upravljanja/zaprta območja/regulirana območja in poročevalske enote
12. Območja nevarnosti naravnih nesreč
13. Ozračje
14. Meteorološke značilnosti
15. Oceanogeografske značilnosti ...
16. Morske regije
17. Biogeografske regije
18. Habitati in biotopi
19. Porazdelitev vrst
20. Energetski viri
21. Mineralni viri

Dodatne informacije in podatke v zvezi s samim besedilom direktive in postopkom njenega sprejemanja pa so vam na voljo na spletni strani Ministrstva za okolje in prostor (<http://www.gov.si/mop>).

V času avstrijskega predsedovanja se predvideva postopek drugega branja in sprejem direktive. Predvidoma v letu 2006 bo ustanovljen tudi odbor INSPIRE in sprejet njegov program dela. O nadaljevanju postopkov sprejemanja direktive in njenem prenosu v slovenski pravni red pa kaj več v kateri od prihodnjih števil Geodetskega vestnika.

Tomaž Petek, univ. dipl. inž.
Ministrstvo za okolje in prostor